

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

www.philosophical-research.org

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Λ. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2017- 2018

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ (25^η)

Πέμπτη, 14 Ιουνίου 2018

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

Κύκλος ΛΑ΄

Κοσμοϊστορικές Έρευνες στον Ομφαλό της Γης.

Ελληνισμός, Ευρώπη και η «καθ' ημάς» Ανατολή:

Συγκριτικές Μελέτες Τριών Πολιτισμών

Επικεντρωθήκαμε κατά τις τελευταίες συναντήσεις μας στο πρόβλημα του **τραγικού**.

Οι προνομιούχες από-καλύψεις του Απόλυτου στο κοσμικό γίγνεσθαι είναι αστραπές κάλλους. Οι φανερώσεις δηλαδή του Είναι είναι στιγμιαίες. **Η αιωνιότητα διεισδύει στον χρόνο κατά το Νυν.** Η τελειότητα του όντος δεν διαρκεί. **Η διάρκεια ανταγωνίζεται την αιωνιότητα.** Ο χρόνος κατατρώχει το ον φθείροντάς το λίγο-λίγο. Το διαμελίζει. Σπάει τον ενιαίο άρτο του βίου. Η διάρκεια εμβάλλει την ύπαρξη αναπόφευκτα στον Λαβύρινθο του γίγνεσθαι. Η «ώρα» της ακμής είναι μια στιγμή – στα πάντα. Πριν την θεία από-κάλυψη στην τελειότητα, πριν το άνοιγμα του κάλυκα εις άνθος, πριν την μετάβαση από το σκότος του καλυπτόμενου στο φως του φανερωμένου, συντελείται ο νικηφόρος αγώνας του όντος να υπάρξει πάνω στο μηδέν, να φανεί πάνω από την ρίζα του, να ξεπηδήσει έξω από την μήτρα στο φως, να γίνει με την τελειότητα του κάλλους της ακμής του το φως του Κόσμου. **Και στην «ώρα» του έαρος, στο «τέλος» της ουσίας του, τελειώνει: τετέλεσται το τετελεσμένο.** Αμέσως μετά αναλαμβάνει ο Μινώταυρος

του Λαβυρίνθου, ο πολυώνυμος δαίμων του Χρόνου, το φρικτό έργο του: κατατρώνει τις σάρκες του κάλλους. Επτά κούρους και επτά κόρες προσέφεραν στον Κρητικό Μινώταυρο να κατασπαράξει. Κούρους ανήρπαζε στα γαμπιά νύχια της η Σφίγγα των Θηβών, όπως και αυτόν τον ομορφότερο και ποθεινότερο θείο Αίμονα:

ἀλλ' ἔτι κάλλιστόν τε καὶ ἡμεροέστατον ἄλλων

παῖδα φίλον Κρείοντος ἀμύμονος, Αἴμονα δῖον.

(Ο Σπαρτιάτης Κιναίθων τραγουδά στην Οιδιπόδειά του).

Ο Χρόνος είναι ο Κύριος της φθοράς, ο Αρχων κατά Ιωάννην του Κόσμου τούτου, ο Αΐδης και Διόνυσος ο αυτός, ο Θάνατος αυτοπροσώπως.

Η πραγματική, φοβερή τραγωδία είναι η τραγωδία της στιγμιαίας τελειότητας.

Το στιγμιαίο της ακμής των πραγμάτων, το φευγαλέο στον χρόνο της ίδιας της αιωνιότητας, αυτή η αφόρητη αντινομία, βιώνεται υπαρξιακά, ως για να εξηγηθεί, σαν η ύβρη της άκρας τελειότητας. Και αυτή είναι η Απολλώνια γένεση του κλασσικού τραγικού. Ο τέλειος της ακμής, ο «ωραίος» Κούρος, ταυτίζεται με τον θεό, με τον Άνακτα πρωθήβη του Κάλλους. Και αυτή η υπερβασία, από την ανθρώπινη αδυναμία στην θεία ευκολία, προκαλεί την πτώση του στην φθορά. Ο Απόλλων ίσταται ενάντιος στο άγαλμά και ίνδαλμά του: στον Αχιλλέα, στους Νιοβίδες, στον Μελέαγρο, στον Υάκινθο.

Το αρχαϊκό ανθινό έαρ δεν το βιώνει έτσι. Ούτε ο Πίνδαρος στην αρχή του Ελληνικού θέρους το αντιλαμβάνεται έτσι. Όλη η αδυναμία της ανθρώπινης ύπαρξης, το εμπερίστατό της στους ανελέητους δεσμούς της ανάγκης, η πάσα οδύνη του κόσμου στο γίγνεσθαι, το πάθος, ο σταυρός της ύπαρξης, το ασήκωτο βάρος της Μοίρας – **όλη η νηλεής ανάγκη της δαιμονικής κοσμικής τάξης δεν ισχύουν να σκιάσουν το φως του κάλλους.** Αντιθέτως όλα από-καλύπτουν την βασιλεία του Απολλώνιου Κάλλους, όπως στο δυτικό αέτωμα του ναού του Διός στην Ολυμπία. Η πλήρωση και ολοκλήρωση μιας αστραπής της αιωνιότητας, ή άφατη χαρά της ύπαρξης του τετελεσμένου (έληξε και τέλειωσε, είμαι στην αιωνιότητα), η ηδονή του εντελώς έχειν στην

εντελέχεια του «τί ην είναι» μας, αντιζυγούν μειδιώσεις και υπερτερούν ακόπως όλης της οδύνης και του πόνου της διάρκειας. **Ακόμη, αρκούν και ισχύουν να τις μετατρέψουν αυτές τις ίδιες σε φανερώσεις κάλλους.**

Αλλά το θέρος φέρνει τον καρπό. Και ο καρπός σημαίνει μέριμνα στον χρόνο. Η Μοίρα βαραίνει στο κλασσικό. Και το θαύμα του κάλλους λαμβάνει μια επιτρέχουσα ελαφρά σκιά μελαγχολίας. Το «τέλος» (κάλλος) της αιωνιότητας και το τέλος (τέρμα) του χρόνου αρχίζουν να αντινομούν. Η τραγωδία (και η κωμωδία) είναι υπόθεση του κλασσικού, όχι του αρχαϊκού, και του Ιωνικού, όχι του Δωρικού.

Η σταθερότητα και το μόνιμο, η αιωνία μονή και το απολύτως ωρισμένο της αρμονίας της τελειότητας στο όριο του πέρατος που ενοποιεί το ον στο κάλλος του, αυτό το ακλονήτως Ίστασθαι του όντος εις παράδειγμα του Απολύτου Είναι, ο Κούρος του ανθόεντος κάλλους, αυτός Δωρικός κίων και νεαρώδης φαλλός και ακλινής έφηβος τελετουργικά διαμαστιγούμενος και οπλίτης αταλάντευτος ορχούμενος εις μάχην, ο Ων και ο Εστώς και ο Αεί και ο Καλός, ανεπαισθήτως ρέπει τώρα πια προς τον τεταραγμένο αγώνα επίτευξης του «μέτρου», και η ροπή αυτή προκαλεί ταλάντωση του όντος περί το όριο του «τέλους» του, αιώρηση μικρή ή μεγάλη μεταξύ α-τέλειας και υπερ-τελούς υπέρ-βασης. Και η ασχήμια μεν της α-τέλειας, η απο-τυχία του τέλους, ευχερώς γεννά το γελοίο, και τον γέλωτα και το κωμικό. Αλλά σε δυνάμεις της θλίψης πολλαπλασιάζεται η οδύνη της ύπαρξης από την πτώση της υψηλής ακμής, της υπερ-ώρας, του έγχρονου Είναι. Ο Λακεδαιμόνιος Υπερτελεάτας Απόλλων έχει πάψει ήδη να οδηγεί.

Στον χειμώνα του Ελληνισμού, μετά το Ελληνιστικό φθινόπωρο, στους χρόνους της θεόσταλτης (κατά Ευσέβιο) Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, **το θεμελιώδες συστατικό βίωμα πάλι υπερνικά το τραγικό βάρος του χρόνου στην ανθρώπινη ύπαρξη.** Τώρα όμως χρειάζονται τα μέγιστα μέσα για να χαραχθεί η οδός της αιωνιότητας μέσα στην νηλεή ανάγκη της Μοίρας, μέσα στην λογική του χρόνου. Στην πτώση του υπερτελούς, εκεί που φαντάζει να θριαμβεύει ο Χρόνος, εκεί ηττάται πικρή ήττα. Ο ίδιος ο θεός της αιωνιότητας, ο Απόλλων του «τέλους», όχι ο Διόνυσος, όχι ο δαίμων του Ενιαυτού, όχι η αρχή της περιοδικότητας, γίνεται η οδός μέσα στον χρόνο για την σωτηρία μας από τον χρόνο.

Σταυρούμενος την οδύνη της έγχρονης ύπαρξης εκβάλλει τον Άρχοντα του Κόσμου από την βασιλεία του.

Το τραγικό αίρεται. Η τραγωδία της ύπαρξης είναι το μέλος της αιωνιότητας.

Και ποιο είναι το τραγικό στον Ευρωπαϊκό πολιτισμό;

Όχι τα διαθρυλούμενα και τετριμμένα, αλλά αυτή η ίδια η τραγωδία του Ευρωπαϊκού πνεύματος, ο ανικανοποίητος έρως του Ελληνικού Κάλλους. Ανικανοποίητος έρως θα πει βίωση του Ερώμενου ως απουσίας.

Στον Ελληνισμό το τέλος είναι παρόν, νυν και αεί. Ακόμη και όταν μένει ατέλεστος ο κλασσικός Έλληνας των ερωτικών μυστηρίων του κάλλους, ακόμη και τότε επομένως που δεν τελεσφορεί ακόμη το οικείο τέλος του, και έτσι όμως βιώνει το κάλλος ως παρουσία δια του έρωτος του καλού. Διευκολύνεται εις αυτό γιατί ο Δωρικός έρως δεν έχει σχέση προς την γενετήσια επιθυμία. Αντιθέτως ο Ευρωπαίος, με την έμφασή του στην δεύτερη, δυσκολεύεται να βιώσει την απουσία του κάλλους από τον ίδιο ως παρουσία του κάλλους δια του κάλλους του Ερώμενου (του κατά Ρουμί «αγαπημένου», του φίλου και εταίρου της αρχαιότητας, του «αδελφοποιτού»). Χωρίς να συγχέει συγχέει τον έρωτα του καλού προς την γενετήσια ορμή. Και βιώνει έτσι τον έρωτα του καλού ως απουσία του καλού. Και η γέννα του ανικανοποίητου έρωτα λόγω της σύγχυσης προς την γενετήσια γέννα δεν είναι ούτε Μορφή ούτε ποιά φυσική Τάξη, πάντως δεν είναι «καλή», αλλά ταραχώδης κυματισμός συναισθήματος, πόθος ανεκπλήρωτος, βόγγος οδύνης, πάθος αλύτρωτο – ρωμαντισμός (είτε Γοτθικός, είτε Baroque, είτε τυπικός, είτε αμορφολογίες και παραμορφολογίες μοντερνισμού).

Το να γεννά ο έρως της Μορφής Αμορφία είναι το Ευρωπαϊκό τραγικό. Και έτσι η αποτυχία του τέλους δεν είναι κωμική (όπως θα ήταν στον Ελληνισμό) στην Ευρώπη αλλά τραγική. Αν και η Ευρωπαϊκή τραγωδία ενέχει ουσιωδώς το κωμικό. Εμπεριλαμβανόμενο αυτοτελώς στο δράμα με τον Shakespeare. Υποβαλλόμενο με την απάδουσα «ορθότητα» της «μόδας» στην κλασσική Γαλλική τραγωδία. Συνελκόμενο από την ηθική νόρμα που επιβάλλεται πάνω στην μεταφυσική του

νοήματος της ανθρώπινης ύπαρξης με την Γερμανική τραγωδία του Schiller και των ομοεθνών. Και έτσι εξηγούνται τα πάντα.

Αυτήν την Πέμπτη και την επόμενη φορά θα προχωρήσουμε, ακολουθώντας νήματα από τις προηγούμενες αναζητήσεις μας, **στην συγκριτική μελέτη των διαφορετικών αντιλήψεων του τι ακριβώς θα πει «πολιτισμένος» στους τρεις πολιτισμούς που διαπραγματευόμαστε.** Θα αναδείξω τις διαφορετικές προσεγγίσεις στο θέμα της **παιδείας**, τις διαφορετικές θεωρήσεις του τί συνιστά **αξία**, καθώς και τις διαφορετικές εκδοχές του τί αποτελεί **γνώση**. Δηλαδή θα ερευνήσουμε αυτήν την φύση του πολιτισμού κατά τους τρεις πολιτισμούς. Και θα ασχοληθούμε με την σχέση μεταξύ των τριών συλλήψεων.

Αυτήν την Πέμπτη θα επικεντρωθώ στον υψηλό πολιτισμό και τον τρόπο ζωής (βιωτικό πολιτισμό), ενώ στην επόμενη συνάντησή μας θα μας απασχολήσει το μέγα θέμα της τεχνολογίας και του τεχνοκρατικού πολιτισμού.

Η θεματική μας στην συνάντηση αυτής της Πέμπτης **14 Ιουνίου στις 8.30 το βράδυ**, ορίζεται από τον τίτλο του προγράμματος:

Παιδεία, Καλλιέργεια (Κουλτούρα) και Πολιτισμός

(Απόλλων, Μυστήρια και Επιστήμη)

Η ομιλία θα γίνει την Πέμπτη 14 Ιουνίου 8.30 το βράδυ στην Αίθουσα Διαλέξεων του Μεγάρου Λόγου και Τέχνης (2^{ος} όροφος, Πλατεία Γεωργίου Α').

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.